

ՀՀ ԻՐԱՎԱԲԱՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Թիվ 3-4 (69-70)
2015 թ.

Գլխավոր խմբագիր՝
Ի.գ.թ., պրոֆ. Լևոն Օհանյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
ՀՀ իրավաբանների միություն,
ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետ

Խ մ բ ա գ ր ա կ ա ն խ ո ղ ի ղ ո ղ

Սամվել Դիլբանդյան -

Ի.գ.դ., գլխավոր խմբագրի տեղակալ

Կարեն Գևորգյան -

Ի.գ.թ., գլխավոր խմբագրի տեղակալ

Աշոտ Պետրոսյան -

պատասխանատու քարտուղար

Գևորգ Դանիելյան - Ի.գ.դ.

Հարություն Խաչիկյան - Ի.գ.դ.

Արմեն Հայկյանց - Ի.գ.դ.

Դավիթ Ավետիսյան - Ի.գ.թ.

Արթուր Վաղարշյան - Ի.գ.դ.

Սերգեյ Առաքելյան - Ի.գ.դ.

Վիգեն Քոչարյան - Ի.գ.թ.

Խմբագրության հասցեն՝

ՀՀ, 0025 Երևան,

Ալեք Մանուկյան 1, ԵՊՀ

իրավագիտության ֆակուլտետ:

Հեռ. 060-71-02-47

Էլ. կայք՝

[http://ysu.am/faculties/hy/Law/
section/structure/amb/48439](http://ysu.am/faculties/hy/Law/section/structure/amb/48439)

Խմբագրությունը կարող է

հրապարակել նյութեր՝ համամիտ

չլինելով հեղինակների

տեսակետներին:

12 համակարգչային էջից ավելի

չպատվիրված նյութերը չեն

ընդունվում:

e-mail: a_petrosyan@ysu.am

Դասիչ՝ 77771

Տպագրական 7 մամուլ

Գրանցման թիվը՝ 798

Տպաքանակը՝ 500

Գինը՝ պայմանագրային

Հանձնված է շարվածքի

18.12.2015

Հանձնված է տպագրության

29.12.2015

СОЮЗ ЮРИСТОВ РА
ЮРИДИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ЕГУ

ГОСУДАРСТВО И ПРАВО

Номер 3-4 (69-70)

2015 г.

Главный редактор:
к.ю.н., проф. Левон Оганян

Учредитель и издатель:
Союз Юристов РА,
Юридический факультет ЕГУ

Редакционный совет

Самвел Дилбандян -

д.ю.н., зам. главного редактора

Карен Геворгян -

к.ю.н., зам. главного редактора

Ашот Петросян -

ответственный секретарь

Геворг Даниелян - д.ю.н.

Арутюн Хачикян - д.ю.н.

Армен Айкянц - д.ю.н.

Давид Аветисян - к.ю.н.

Артур Вагаршян - д.ю.н.

Сергей Аракелян - д.ю.н.

Виген Кочарян - к.ю.н.

Адрес редакции:
РА, 0025 Ереван,
ул. Алека Манукяна 1,
юридический факультет ЕГУ.
Тел.: 060-71-02-47
e-mail: a_petrosyan@ysu.am
web: [http://ysu.am/faculties/hy/Law/
section/structure/amb/48439](http://ysu.am/faculties/hy/Law/section/structure/amb/48439)

8 усл. печ. л.

Тираж: 500

Сдано в набор 18.12.2015

Подписано к печати 29.12.2015

ՔՐԿԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՐԱԿՈՒՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկ Մարտիրոսյան
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵՆԱՆԻՉՄՆԵՐԸ ԻՐԱԿԱՍԱՀՄԱՆՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ..... 4

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱԿՈՒՆՔ

Վաղարշակ Սարգսյան
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ԲՆՈՐՈՇՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ..... 13

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱԿՈՒՆՔ ԵՎ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սոնա Թևանյան
ԿՏԱԿԻ ԵՎ ԴՐԱ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐԿՈՂ ՀԵՏԱԳԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՆՈՏԱՐԱԿԱՆ ՎԱԿԵՐԱՑՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ..... 19

Վարդուշ Եսայան
XX ԴԱՐՈՒՄ ԶԵՎԱԿՈՐՎԱԾ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԴԻՍՊՈԶԻՏԻՎՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԸՆԿԱՆՄԱՆ
ԶԵՎԱԿՈՐՄԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ 27

Տիգրան Խաչիկյան
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԶՆՆՈՒՄԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ԶԵՎ..... 40

ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱԿՈՒՆՔ ԵՎ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գևորգ Իսրայելյան
ԶԱՆԳԱԾԱՅԻՆ ԼՐԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀՆԱՐԱԿՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ՀԱՆՑԱԿՈՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ 49

Գոռ Միրզոյան
ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԻՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԿՈՐՈՒՄԸ..... 54

Էմմա Ավագյան
ԱՊԱՅՈՒՅՑՆԵՐ ԿԵՂԾԵԼՈՒ ՔՐԵԱԻՐԱԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ԵՎ ՈՐԱԿՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ..... 69

Աննա Ասատրյան
ՊԵՆԻՏԵՆՑԻԱՐ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԶՈՀԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԼՈԳԻԱԿԱՆ
ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ..... 78

Նարեկ Մինասյան
ԱՆՁԻՆ ՈՐՊԵՍ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼ ՆԵՐԳՐԱՎԵԼՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ
ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՀԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ..... 85

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱԿՈՒՆՔ

Նարինե Կարապետյան
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԻՐԱԿՈՒՆՔԸ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ԻՐԱԿԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳ ՆԵՐՄՈՒԾԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 94

ԿՏԱԿԻ ԵՎ ԴՐԱ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ՀԵՏԱԳԱ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՈՏԱՐԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

Սոնա Թևանյան

*ՀՀ Ազգային ժողովի իրավաբանական
վարչության խորհրդատու
ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի
ամբիոնի ասիստենտ, իրավ. գիտ. թեկնածու*

Սեփականության իրավունքի դերը և դրա բացարձակ բնույթը ենթադրում են, որ սեփականության հետ կապված գործարքների իրականացման համար օրենսդրությամբ պետք է նախատեսված լինեն այնպիսի կառուցակարգեր ու ինստիտուտներ, որոնք կբացառեն ոչ հավաստի, ոչ իրական կամ օրենքի պահանջները շրջանցող գործարքներ կնքելու հնարավորությունը: Սեփականության իրավունքի փոխանցմանն ուղղված գործարքների համար գործող օրենսդրությամբ նախատեսված են դրանց նոտարական վավերացման իմպերատիվ պահանջ, ինչպես նաև հետագայում դրանցից բխող իրավունքները պետական իրավասու մարմնում գրանցելու անհրաժեշտություն՝ համապատասխան գործարքն ավարտին հասցնելու համար: Այս ընթացակարգերին հետևելու պարագայում կատարվող գործարքը բազմիցս ենթարկվում է ստուգման՝ օրենքի պահանջներին համապատասխանելու և այլ անձանց իրավունքների խախտումը բացառելու տեսանկյունից, ինչը բարձրացնում է դրա հիման վրա ծագած իրավունքի իրավաչափության ու արժանահավատության աստիճանը:

Քաղաքացիական շրջանառության մեջ սեփականության օտարման հիմնական կառուցակարգեր են պայմանագիրը և կտակը: Իրավական տեսանկյունից այս երկու ինստիտուտներն ունեն հավասարազոր իրավական կշիռ, սակայն գործնական կիրառման պարագայում նշվածներից յուրաքանչյուրը կարող է հարուցել տարբեր իրավական խնդիրներ՝ պայմանավորված համապատասխան գործարքների իրավական կարգավորման լիարժեքությամբ: Ընդ որում՝ պայմանագրի հիման վրա սեփականության օտարման ընթացքում ծագող անձշտությունների ու սխալների շտկման հնարավորությունն ավելի մեծ է, քան ապագայում գույքի տնօրինմանն ուղղված գործարքի՝ կտակի պարագայում, քանի որ հաճախ շատ դժվար է լինում վեր հանել կտակարարի կամքի և կամահայտնության համապատասխանության փաստը: Այս պարագայում փաստաթղթային հիմքը պետք է լինի առավել անթերի ու միանշանակ՝ որպես կանոն չպարզաբանվող կասկածներն ու տարաբնույթ մեկնաբանությունները բացառելու նպատակով: Սույն հոդվածի շրջանակներում նպատակ ունենք վեր հանել որոշ հիմնախնդիրներ, որոնք կարող են առաջանալ կտակի հետ կապված գործարքների իրականացման ընթացքում, ինչպես նաև մատնանշել այդ խնդիրների լուծման կամ դրանք հետագայում բացառելու հնարավոր ուղիները:

Նոտարական գործողությունները քաղաքացիական շրջանառության հավաստիության ապահովման գործում ունեն վճռորոշ նշանակություն: Նոտարական վա-

վերացմամբ փաստաթղթերն ավանդաբար առավել արժանահավատ ու իրավական տեսանկյունից անխոցելի են համարվել: Միաժամանակ նոտարական գործողությունները կարող են միտված լինել ապահովելու ինչպես գործարքի բովանդակային կողմի, այնպես էլ պարզապես կոնկրետ փաստի իրավական հավաստիությունը: Բոլոր այն դեպքերում, երբ նոտարը հաստատում է գործարքի բնույթ կրող փաստաթղթեր, նա կրում է պարտականություն ստուգելու և ապահովելու դրանում շարադրված նյութի համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրության պահանջներին, այսինքն՝ առնչվում է վավերացվող գործարքի բովանդակության հետ: Գործարքների վերաբերյալ նոտարական վավերացման առկայությունը վկայում է, որ դրանք՝ որպես իրավաբանական փաստ, ճշգրիտ են և համապատասխանում են ՀՀ օրենսդրության պահանջներին: Իսկ բոլոր այն դեպքերում, երբ նոտարին ներկայացվող փաստաթուղթը գործարքի բնույթ չունի, նոտարը դրա բովանդակային կողմին չի անդրադարձնում, այլ պարզապես հաստատելով՝ հավաստում է, որ այն վկայում է որոշակի փաստերի կամ երևույթների մասին կամ տրված ու ստորագրված է կոնկրետ անձի կողմից:

Համաձայն ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի կարգավորումների՝ կտակը միակողմանի գործարք է, որը ենթակա է նոտարական վավերացման: Եթե ուսումնասիրենք կտակի ինստիտուտի վերաբերյալ այլ երկրների իրավական կարգավորումները, ապա կտեսնենք, որ ինչպես ՌԴ-ում, այնպես էլ մայրցամաքային իրավական համակարգին պատկանող այլ երկրների օրենսդրություններում կտակը դիտվում է որպես միակողմանի գործարք, սակայն դրան ներկայացվող պայմաններն ու պահանջները տարբեր են: Այսպես՝ ի տարբերություն ՌԴ-ի, որտեղ կտակը դիտվում է որպես ոչ միայն միակողմանի, այլև խիստ անձնական բնույթի գործարք¹, եվրոպական որոշ երկրներում թույլատրելի են համատեղ կտակները, մասնավորապես ԳՂՀ-ում² ամուսինները կարող են կազմել համատեղ կտակ: Համատեղ կտակները թույլատրված են նաև Անգլիայում և ԱՄՆ-ում³, իսկ ֆրանսիական օրենսդրությամբ, ընդհակառակը, նման կտակներն արգելվում են: Շվեյցարական օրենսդրության մեջ այս հարցն ուղղակիորեն կարգավորված չէ, սակայն դատական պրակտիկան վկայում է, որ այդպիսի կտակներն անվավեր են ճանաչվում⁴:

Թեև պետք է նշել, որ ներկայումս ՌԴ քաղաքացիական օրենսգրքում նախատեսվում են փոփոխություններ, որոնք ոչ միայն հնարավորություն կտան ամուսիններին համատեղ կտակներ կազմելու, այլև կնքելու այսպես կոչված ժառանգման պայմանագիր, որտեղ մանրամասն կկարգավորվեն ժառանգատուի մահից հետո ժառանգված գույքի նկատմամբ պայմանագրի կողմ-ժառանգի նյութական և ոչ նյութական բնույթի իրավունքները և հատկապես պարտականությունները⁵:

¹ Տե՛ս **М. Ю. Барщевский**, Наследственное право, исд 2-е, М., 1996, էջ 56:

² Տե՛ս **Ханс-Антон Брухельт**, Наследственное право в ФРГ, 2013:

³ Տե՛ս **М. Ю. Барщевский**, նշված աշխատությունը, էջ 56:

⁴ Տե՛ս նույն տեղում:

⁵ Տե՛ս **Евгений Калюков, Анастасия Михайлова**, Россиянам разрешат заранее договориться по своим наследниками, <http://top.rbc.ru/business/26/05/2015/55645d239a7947531c801f5f>, 26.05.2015:

«Օրենսդրությամբ ևս համատեղ կտակ կազմել չի թույլատրվում (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի հոդված 1192): Գործնականում ևս քաղաքացիները նոտարներին նման կամահայտնությամբ չեն դիմում:

Ինչ վերաբերում է կտակի ձևին, ապա այս հարցում ևս միասնական մոտեցում չկա. ՌԴ-ում կտակի նոտարական վավերացման պահանջն ամրագրված է ՌԴ քաղ. օր. 1124-րդ հոդվածով¹, իսկ Լեհաստանի քաղաքացիական օրենսգրքի 949-րդ հոդվածի համաձայն՝ կտակը կարող է գրվել բացառապես կտակարարի կողմից՝ ձեռագիր, կամ նրա իսկ կողմից թվագրված և ստորագրված լինի: Այս պայմանների պահպանման դեպքում կտակն իրավաբանական ուժ է ձեռք բերում, և դրա համար որևէ այլ վավերացում կամ հաստատում չի պահանջվում: Որոշ երկրներում հնարավոր է կտակը կազմել հանրային ակտի հիման վրա. Ֆրանսիայում, օրինակ, օրենքով նախատեսված ընթացակարգի համաձայն ձևակերպվում է մեկ պաշտոնատար անձի, հիմնականում նոտարի ներկայությամբ, իսկ Շվեյցարիայում՝ մեկ պաշտոնատար անձի և երկու վկաների ներկայությամբ²: Այս ընթացակարգի առավելությունն այն է, որ այդպիսով կտակն օժտվում է առավել մեծ հավաստիությամբ և վստահաբար արտահայտում է ժառանգատուի իրական կամքը³: Անհրաժեշտ ենք համարում նշել նաև, որ ՌԴ քաղաքացիական օրենսգրքը վերոնշյալ կանոնից նախատեսում է բացառություն այն դեպքերում, երբ կտակը կազմվում է կյանքին սպառնացող արտակարգ իրավիճակի պայմաններում, անձամբ գրված և ստորագրված է վերջինիս կողմից՝ ձեռագրով, և եթե այն հետագայում շահագրգռված անձանց դիմումի հիման վրա հաստատվում է դատական կարգով՝ որպես արտակարգ իրավիճակի պայմաններում կազմված (հոդված 1129): Այսպիսով՝ ակնհայտ է, որ կտակի՝ որպես սեփականության տնօրինմանն ուղղված գործարքի վերաբերյալ իրավական կարգավորումների հստակությունը ժառանգատուի իրական կամքի արտահայտման և իրականացման հիմնական երաշխիք է: Ուստի սույն հոդվածի շրջանակներում «Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենքում⁴ (այսուհետ՝ Օրենք) թվարկված բոլոր նոտարական գործողություններից կառանձնացնենք երկուսը՝ կտակի նոտարական վավերացումը և որևէ փաստաթղթի՝ ներառյալ կտակը վերացնելու մասին դիմումի վրա առկա ստորագրության իսկության վավերացումը: Կտակի նոտարական վավերացումը կարևորագույն տեղ է զբաղեցնում նոտարական գործողությունների ցանկում և իր բովանդակությամբ ավելին է, քան պարզապես կտակարարի ստորագրության իսկության վավերացումը⁵: Ինչպես գիտենք, ժառանգական իրավունքում նախապատվությունը տրվում է ըստ կտակի ժառանգմանը, քանի որ այն առավելագույն հնարավորություն է ապահովում ժառանգատուի համար արտահայտելու իր կամքն իր գույքի հետագա տնօրինման կապակցությամբ: Ըստ օրենքի՝ ժառանգում կատարվում է այն դեպքում, երբ բացակայում է կտակը, կամ այն չի վերաբերում ժա-

¹ Ст'я Гражданский кодекс РФ, часть 3, от 26.11.2001 N 146-ФЗ (принят ГД ФС РФ 01.11.2001), действующая редакция от 05.05.2014:

² Ст'я М. Ю. Барцевский, նշվ. աշխ., էջ 58:

³ Ст'я В. В. Гуцин Ю. А. Дмитриев, Наследственное право и процесс в Российской Федерации, учебник, М., 2004:

⁴ Ст'я «Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենք, ՀՀՊՏ 2002.01.10/2(177):

⁵ Ст'я Ю.Н. Власов, В.В. Калинин, Наследственное право РФ, учебно-методическое пособие, М., 2002, էջ 75:

ռանգական զանգվածին ամբողջությամբ¹: Այդ հանգամանքն ի նկատի ունենալով է, որ կտակի, ինչպես նաև դրա նկատմամբ հետագա գործողությունների (փոփոխում, վերացում) ճշգրիտ իրավական կարգավորումը ձեռք է բերում առանձնահատուկ կարևորություն: Այս առումով հարկ ենք համարում ուշադրություն հրավիրել այն հանգամանքի վրա, որ Օրենքը ինչպես գործարքների, այնպես էլ այլ փաստերի հաստատմանն ուղղված նոտարական գործողությունները սահմանելիս կիրառում է «վավերացնում է» եզրույթը: Մինչդեռ, մեր կարծիքով, նոտարական գործողություններից միայն և միայն գործարքների, այդ թվում կտակների և դրանց հետ կապված հետագա փոփոխությունների համար է նպատակահարմար օգտագործել «վավերացնում է» եզրույթը, իսկ մնացած բոլոր դեպքերում առավել ճիշտ է օգտագործել «հաստատում է» եզրույթը, հետևյալ պատճառաբանությամբ. վավերացնել եզրույթն ինքնին նշանակում է, որ համապատասխան փաստաթուղթը «վավեր է» կամ «իրական է» և «համապատասխանում է օրենսդրության պահանջներին», իսկ «հաստատել» եզրույթով արտահայտվում է այն իրողությունը, որ նոտարը հավաստիության ուժով է օժտում որևէ փաստ, հանգամանք կամ երևույթ: Նման տարանջատումը հնարավորություն կտա նաև հետագայում խուսափել այնպիսի տարընթերցումներից և օրենքի հակասական մեկնաբանություններից, որոնք կարող են գործնականում հանգեցնել լուրջ իրավական խնդիրների: Մեր կարծիքով՝ վերոնշյալ եզրութաբանական հստակությունը պետք է պատշաճ կերպով կարևորվի և իր արտացոլումը գտնի Օրենքի դրույթներում:

Մասնավորապես խնդիր կարող է ծագել այն պարագայում, երբ անձը նախ կազմել է կտակ, և այն ենթարկվել է նոտարական վավերացման, այնուհետև դիմում է ներկայացնում նոտարական գրասենյակ նախկինում կազմված կտակը վերացնելու մասին, և նոտարը, փաստաթղթի բովանդակային կողմին անդրադառնալու և այն վավերացնելու փոխարեն, վավերացնում է նշված դիմումի վրա առկա ստորագրության իսկությունը: Այս իրավիճակում հարց է ծագում. արդյո՞ք նախկինում կազմված կտակը համարվում է վերացված, թե՞ ոչ: Եթե հարցի պատասխանը փորձենք ստանալ գործող իրավակարգավորումների տառացի մեկնաբանությամբ, ապա կտեսնենք, որ Օրենքի 67-րդ հոդվածով սահմանվում է հետևյալը.

1. Նոտարը վավերացնում է այն բոլոր փաստաթղթերի վրա եղած ֆիզիկական անձանց ստորագրությունների իսկությունը, որոնք չունեն գործարքի բնույթ:

2. Նոտարը, վավերացնելով ֆիզիկական անձի ստորագրության իսկությունը, չի հավաստում կամ հաստատում փաստաթղթում շարադրված փաստերը, այլ սոսկ հաստատում է, որ ստորագրությունը կատարել է որոշակի անձ:

Ինչպես պարզորոշ երևում է վերոնշյալ հոդվածի դրույթների վերլուծությունից, վերջինիս իրավական կարգավորման շրջանակներում ընդգրկվում են բացառապես այն փաստաթղթերը, որոնք գործարքի բնույթ չունեն:

¹ Թեև պետք է նկատի ունենալ, որ կտակի նկատմամբ նշված վերաբերմունքն առվել տարածված է մայրցամաքային իրավական համակարգի երկրներում, իսկ անգլոսաքսոնական իրավական համակարգում ժառանգատուի գույքը նախ հավատարմագրային սեփականության իրավունքով փոխանցվում է մահացածի անձնական ներկայացուցչին, ով ժառանգներին է փոխանցում ժառանգության այն մասը, որը մնում է պարտապանների նկատմամբ ունեցած պարտավորությունների կատարումից հետո: St`u **Гущин В. В., Дмитриев Ю. А.**, նշվ. աշխ.:

Իսկ ի՞նչ է տեղի ունենում, եթե ներկայացված իրավիճակում նոտարը վավերացրել է միայն կտակը վերացնելու մասին դիմումի վրա առկա ստորագրության իսկությունը, իսկ այն՝ որպես գործաք, այնդուհանդերձ նոտարական վավերացման չի ենթարկվել: Բնականաբար նման իրավիճակում կարող է քննարկվել կտակը վերացնելու մասին կտակարարի գրության առոչինչության մասին հարցը՝ հիմք ընդունելով տվյալ փաստաթղթի նոտարական վավերացման ընթացքում օրենսդրության պահանջները չպահպանելու փաստը:

Հարցի պատասխանը գտնելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել կտակի և դրա հետագա փոփոխությունների հետ կապված օրենսդրական գործող կարգավորումները՝ համակարգվածության և միմյանց հետ փոխկապվածության տեսանկյունից: Նախ և առաջ անդրադառնանք ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի, ինչպես նաև Օրենքի համապատասխան նորմերին և վեր հանենք դրանց կարգավորման ուղղությունները:

Համաձայն ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի՝ կտակ կազմելը, ինչպես և դրա հետ կապված հետագա ցանկացած այլ գործողություն գործարքի բնույթ են կրում: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի¹ 289-րդ հոդվածը, սահմանելով գործարքի հասկացությունը, նշում է, որ գործարքները քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց այն գործողություններն են, որոնք ուղղված են քաղաքացիական իրավունքներ և պարտականություններ սահմանելուն, փոփոխելուն կամ դրանց դադարելուն, իսկ 290-րդ հոդվածով սահմանվում են գործարքի տեսակները՝ նշելով, որ օրենքին, այլ իրավական ակտերին կամ կողմերի համաձայնությանը համապատասխան միակողմ գործարք կնքելու համար անհրաժեշտ և բավարար է մեկ կողմի կամքի արտահայտությունը: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1192-րդ հոդվածի 7-րդ մասով հստակ ամրագրված է, որ կտակը միակողմանի գործարք է: Օրենսգրքի հետագա կարգավորումներն առնչվում են կտակի ձևին, ինչպես նաև այն վերացնելու, փոփոխելու կամ լրացնելու կարգին: Համաձայն 1202-րդ հոդվածի 6-րդ մասի կտակը վերացնելու, փոփոխելու կամ լրացնելու մասին հայտարարությունը պետք է արվի կտակ կազմելու համար՝ սույն օրենսգրքով սահմանված ձևով: Իսկ օրենսգրքով որպես այդպիսի ձև է սահմանված, ի թիվս այլ պահանջների, նաև նոտարական վավերացումը: Սա նշանակում է, որ ինչպես կտակը, այնպես էլ կտակի վերացման մասին գրությունը իրենց բնույթով գործարք են, հետևաբար բովանդակային իմաստով նոտարական վավերացման է ենթակա կտակի վերացման մասին գրությունը, այլ ոչ թե գրության վրա առկա ստորագրության իսկությունը:

«Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենքի 36-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 6-րդ կետերում շարունակելով այս տրամաբանությունը՝ օրենսդիրը վերոնշյալ երկու նոտարական գործողություններն ամրագրել է որպես երկու ինքնուրույն կառուցակարգեր, որոնք առաջացնում են լիովին տարբեր իրավական հետևանքներ: Այսինքն՝ վերոնշյալ իրավական կարգավորումներին հետևելու պարագայում գործնականում խնդիրներ չեն կարող առաջանալ: Սակայն դրանք ծագում են Օրենքի 56-րդ հոդվածի 4-րդ և 5-րդ մասերը համեմատելիս: Այսպես՝ նշված հոդվածի 4-րդ մասով հստակ սահմանվում է, որ կտակը կարող է վերացվել կամ փոփոխվել կտակարարի կողմից՝ համապատասխան դիմում տալու կամ նոր կտակ կազմելու ձևով: Կտակի վերացու-

¹Տե՛ս ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրք, ՀՀՊՏ 1998.08.10/17(50):

մը կամ դրանում փոփոխություններն ու լրացումները վավերացնում է հիմնական կտակը վավերացրած նոտարը: Ակնհայտ է, որ այստեղ խոսքը վերաբերում է գործարքի նոտարական վավերացմանը: Միաժամանակ նույն հոդվածի 5-րդ մասով ամրագրված է, որ կտակը վերացնելու մասին դիմումի վրա եղած ստորագրությունը պետք է վավերացնի նոտարը: Նշված դրույթների տառացի մեկնաբանության պարագայում առաջին հայացքից կարող է թվալ, թե կտակի վերացումը կարող է իրականացվել երկու եղանակով՝ դիմում ներկայացնելով կամ նոր կտակ կազմելով: այնինչ, երբ կազմվում է նոր կտակ նախկին կտակը վերացնելու մասին, ապա այն ենթակա է նոտարական վավերացման, իսկ եթե դիմում է տրվում նախկինում կազմված կտակը վերացնելու մասին, ապա նոտարի կողմից վավերացման է ենթակա միայն դիմումի վրա առկա ստորագրությունը: Բնականաբար միևնույն իրավական հետևանքներ առաջացնելուն ուղղված հավասարազոր իրավաբանական գործողությունները չեն կարող տարբեր իրավական կշիռ և հավաստիության ապահովման տարբեր կառուցակարգեր ունենալ: Գործնականում, անկախ այն բանից, թե նշված եղանակներից որ մեկի ընտրությամբ է կտակարարը վերացնում նախկինում կազմված կտակը, և՛ նոր կտակը, և՛ համապատասխան դիմումը գործարքի բնույթ են կրում, քանի որ ուղղված են իրավունքներ դադարեցնելուն, հետևաբար վավերացման են ենթակա հենց տվյալ փաստաթղթերը՝ բովանդակային իմաստով, այլ ոչ թե դրանց վրա առկա ստորագրությունները՝ իրենց պատկանելիության իմաստով: Այս համեմատության շնորհիվ կարող ենք հանգել միայն այն եզրակացության, որ Օրենքը, կտակի վերացման վավերացումից բացի, որպես միակողմանի գործարք, անհրաժեշտ է համարել նաև ապահովել կտակը վերացնելու մասին դիմումի վրա եղած ստորագրության վավերացումը՝ որպես միակողմանի գործարքի կատարման հիմք հանդիսացող փաստաթղթի: Այլ կերպ ասած այս երկու վավերացումները կոչված են առավելագույնս ապահովելու կտակարարի իրական կամքի արտահայտման հուսալի իրավական պաշտպանությունը: Այդուհանդերձ, վերոնշյալ կարգավորումները գործնական կիրառության ընթացքում այնուամենայնիվ առաջացնում են խնդրներ: Այդ պատճառով նշված նորմերի սահմանադրականության վերաբերյալ հարցը քննության է առնվել ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից: Վերջինիս 25.02.2014 թ. ՍԴՈ-1140 որոշման մեջ ևս ասվում է, որ կտակի և դրա վերացման ինստիտուտի կիրառման միջազգային իրավական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը նույնպես վկայում է, որ միայն անձանց ստորագրության իսկության նոտարական վավերացման կարգ նախատեսված է այն դեպքերում, երբ փաստաթղթում շարադրվածը գործարքի բնույթ չի կրում: Միևնույն ժամանակ, խնդիր է դրվում նոտարի առջև ստուգելու փաստաթղթի բովանդակության համապատասխանությունն օրենսդրության պահանջներին (Ռուսաստանի Ղաշնություն, Ուկրաինա, Լատվիա, Ղազախստան, Կոսովո, Վրաստան, Գերմանիա և այլն)¹:

Այնուամենայնիվ, նման նորմի առկայությունն Օրենքում, այլ հոդվածների հետ դրա համեմատությունը, ինչպես նաև վիճարկվող նորմի՝ պրակտիկայում ստացած մեկնաբանությունը հանգեցնում են տվյալ հոդվածի անորոշությանը. հնարավորությամբ

¹ Տե՛ս «Քաղաքացի Գրիգոր Վահանյանի դիմումի հիման վրա «Նոտարիատի մասին» ՀՀ օրենքի 67-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործի վարույթը կարճելու մասին 25.02.2014թ. ՍԴՈ-1140 որոշումը»:

յուն չի տալիս գործնականում հստակ մեկնաբանել վերջինիս պահանջներն ու կարգավորման շրջանակը, թեև իրավական որոշակիության տեսակետից այն որևէ իրավական խնդիր չի հարուցում, քանի որ հստակ և միանշանակ կերպով, առանց հայեցողական լիազորություններ վերապահելու սահմանում է այն փաստաթղթերի որոշակի շրջանակը, որոնց վրա եղած ստորագրությունների իսկությունը ենթակա է նոտարական վավերացման. դրանք են գործարքի բնույթ չկրող բոլոր փաստաթղթերը: Այսպիսով ընդգծվում են նոտարական գործողության իմաստը, դերը և ապացուցողական նշանակության աստիճանը. նոտարը, վավերացնելով փաստաթղթի վրա առկա ստորագրության իսկությունը, չի հաստատում դրանում շարադրված փաստերը: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ նման փաստաթղթերը գործարքի բնույթ չունեն, հետևաբար իրավունքներ և պարտականություններ առաջացնելուն, փոփոխելուն կամ դադարեցնելուն ուղղված չեն, ուստի նոտարը, փաստաթղթի բովանդակային կողմին չանդրադառնալով, պարզապես հավաստում է հանգամանքն առ այն, որ տվյալ փաստաթուղթը ստորագրված է կոնկրետ անձի կողմից: Փաստաթղթի բովանդակության, նրանում շարադրված փաստերի՝ իրականությանը համապատասխանելու և տվյալ փաստաթղթից բխող բոլոր հնարավոր վեճերը ենթակա են դատական քննության և պարզաբանման: Նոտարի կողմից ստորագրության վավերացումը հետագա վեճերի լուծման ժամանակ կարող է անվիճելի վկայություն լինել այն մասին, որ տվյալ փաստաթուղթը ստորագրվել է համապատասխան անձի կողմից, որը և կհամարվի դրանում շարադրված փաստերի հետ կապված խնդիրների պատասխանատուն:

Այսպիսով, ևս մեկ անգամ ընդգծելով կտակի և դրա նկատմամբ կատարվող հետագա գործողությունների բնույթն ու նշանակությունը, կարծում ենք, որ նոտարական վավերացման առկայությունը պարտադիր պայման է ոչ միայն կտակի, այլև այն վերացնելու մասին դիմումի վավերության ապահովման առումով: Օրենսդրական վերոնշյալ հակասությունների նկատմամբ ուշադրությունը հիմնավորվում է նաև այն պատճառով¹, որ այն գործնական կիրառության ընթացքում թույլ տրված տարաբնույթ մեկնաբանության պատճառով խոչնդոտում է կտակարարի իրական կամքի բացահայտումը²: Առկա իրավիճակը շտկելու միակ ճանապարհը, իհարկե, օրենսդրական փոփոխությունների իրականացումն է, որը, մեր կարծիքով, պետք է ընթանա այն ուղղությամբ, որ առավելագույնս ապահովի իրավական որոշակիությունը՝ մի կողմից կիրառվող եզրույթների տարանջատման, մյուս կողմից՝ իրավական կառուցակարգերի հստակեցման միջոցով: Վեր նշված հակասությունների բացառմամբ արդյունքում հնարավոր կլինի ապահովել Օրենքի միատեսակ կիրառություն և խուսափել միևնույն իրավանորմի տարաբնույթ մեկնաբանություններից:

¹ Եթե հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ օրենսդրական ակտերի միմյանց նկատմամբ ունեցած ենթակայության վերաբերյալ գործող կարգավորումների պարագայում բոլոր դեպքերում կտակի վերացման մասին դիմումի (հայտարարության) վավերացման համար նոտարները պետք է հիմք ընդունեն նախ և առաջ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1202-րդ հոդվածի դրույթները, ապա զուտ իրավական տեսանկյունից հակասությունների վերացման ճանապարհը բավականին հստակ է և կանխատեսելի, մինչդեռ գործնականում միշտ չէ, որ հնարավոր է ապահովել հակասական իրավանորմի միատեսակ մեկնաբանություն, առավել ևս կիրառություն:

² Առավել մանրամասն՝ տե՛ս ՍԴՈ-1140 25.02.2014թ. որոշումը:

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЕЛЫ НОТАРИАЛЬНОГО ЗАВЕРЕНИЯ ЗАВЕЩАНИЯ И ПОСЛЕДУЮЩИХ ОСУЩЕСТВЛЯЕМЫХ ДЕЙСТВИЙ

Сона Теванян

*Советник юридического управления
Национального Собрания Республики Армения
Ассистент кафедры гражданского права ЕГУ,
кандат юридических наук*

Основные механизмы отчуждения собственности в гражданском обороте являются договор и завещание, которые с точки зрения юридической весомости имеют одинаковый статус, так как оба должны быть нотариально заверены.

В данной статье выявлены те практические и теоретические проблемы, которые могут возникнуть в процессе нотариального заверения последующих действий, связанных с изменением и особенно с отменой заранее составленного завещания.

SEVERAL ISSUES OF NOTARIAL APPROVAL OF THE TESTAMENT AND FOLLOWING ACTIVITIES THEREOF

Sona Tevanyan

*Adviser of Legal Department of the National Assembly of the Republic of Armenia
Lecturer at the YSU Chair of Civil Law
Candidate of Legal Sciences*

Contract and testament are the core mechanisms of alienation of the property within the civil circulation which have the same status in terms of legal value, since both require notarial approval. Within the present article we scrutinize several practical and theoretical issues which may arise in the process of notarial approval of the following activities associated with the change and especially cancellation of the testament.

Բանալի բառեր – կտակ, կտակի նոտարական վավերացում, կտակի վերացման մասին գրություն, նոտար, փաստաթղթի բովանդակային կողմ, կտակարարի կամք

Ключевые слова: завещание, нотариальное заверение завещания, сообщение об отмене завещания, нотариус, содержание документа, воля завещателя

Key words: testament, notary approval of the testament, statement on annulment of the testament, notary, substantial part of the document, will of the testator